

Corinne Segers :

Các bạn thân,

Sáng tối sớm, việc đầu tiên là mở Outlook đọc email nên dù các bạn không thấy C. viết gì cả nhưng C. vẫn theo dõi những trao đổi của các bạn trên diễn đàn. Như C. đã nói với anh NP và ND, mấy tháng vừa qua, C. quá bận (việc làm, việc nhà và việc chùa) nên giữa im lặng. Nhưng anh TMD và ND bắt C. đóng góp lần này nên không thoát nổi!

Trước hết là định nghĩa 'Bồ Tát'. Thế nào là Bồ Tát? Bồ Tát là một người hướng về bồ đề hay đã giác ngộ phần nào, nhưng chưa hoàn toàn thành Phật. Bồ tát là kiểu mẫu, là "siêu nhân vật"- (Super Hero) của Đại Thừa. Bồ tát không chỉ muốn tự giác như người A la hán mà còn muốn giác tha. Bồ tát chỉ hướng về giác ngộ để có đủ khả năng giúp đại chúng. Bồ tát từ chối nhập Niết bàn khi vẫn còn chúng sinh phải chịu khổ trong vòng luân hồi. Thế thì Bồ tát có ba đặc tính (caractéristiques), ba đức tính (vertus) là : lòng thương mọi người, mọi vật (đại bi); sự hiểu biết sâu rộng (đại trí); và lòng dũng cảm sẵn sàng chịu mọi thử thách (đại lực).

Có hai loại Bồ tát : Đại Bồ tát (bodhisattva mahasattva - bồ tát ma ha tát) và Bồ tát "thường" hơn. Và trong loại thứ hai này, thì lại còn nhiều cấp bậc khác nhau.

Nếu bồ tát nào cũng phải giống như Đại Bồ tát Quan Thế Âm, Văn Thù Sư Lợi hay Đại Thế Chí, thì bồ tát trên trái đất này chắc hiếm lắm.

Các bạn hỏi C. nghĩ sao, bồ tát trên đời này có thật hay không, thì C. thấy khó trả lời. Thứ nhất vì chỉ có Phật mới biết được người khác là Phật hay không, chỉ có bồ tát có thể khẳng định được người khác là bồ tát hay không, nên dù C. trả lời "có " hay "không", có phải hơi kiêu ngạo không?

Nhưng nếu bồ tát là một người hướng về giác ngộ, nguyện tập từ từ để phát triển lòng từ bi và trí tuệ của mình, thương và muốn giúp chúng sinh, thì bồ tát đã và đang có nhiều trên trái đất này.

Theo trường phái của C. (có thể theo trường phái khác cũng vậy nhưng vì C. không biết nhiều về phái khác nên không dám nói là phái nào cũng chấp nhận cái đó), đường đi của Phật tử có 5 giai đoạn (pancamarga), từ lúc mới bắt đầu theo Đạo đến khi thành Phật.

Giai đoạn thứ 1 (sambharamarga - voie de l'accumulation) là giai đoạn của người mới vào đạo, lấy nguyện bồ tát (pranidhana) và bắt đầu thu lại thiện nghiệp bằng cách tập các ba la mật.

Giai đoạn thứ 2 (prayogamarga - voie de l'application) là khi hành giả đã tập đến mức cao, hiểu biết đã sâu, thiền định vững chắc, hạnh động thanh tịnh, chắc chắn sẽ không tái sinh trong 3 thế giới khổ đau (địa ngục, ma quỷ, súc sinh) nữa.

Giai đoạn thứ 3 (darsanamarga - voie de la vision) là khi hành giả thực nghiệm bản tâm của mình. Trong Zen Nhật bản gọi là 'satori' ; trong Tiểu Thừa đó là lúc thành Thánh (arya) bậc 1 tức là shrotappana (Tu đà hoàn hay Dự lưu - 'entré dans le courant'); và trong Đại Thừa, giai đoạn này tương đương với địa thứ 1 (pramudita - Hoan hỷ địa) trong 10 địa (bodhisattva bhumi, thập địa, tức là những trình độ khác nhau mà bồ tát có thể đạt được).

Thực nghiệm bản tâm thành "bồ tát cấp 1" rồi từ đó mà từ từ lên... Từ bậc thứ 8 trở lên, thì bồ tát thành "Đại Bồ tát", không còn tục lụy. Đường đi từ địa thứ 2 đến địa thứ 10 là giai đoạn thứ 4 (bhavanamarga - voie de la méditation).

Còn giai đoạn chót (asaiksamarga) là lúc không còn gì để học hỏi thêm nữa, đã thành Phật rồi.

Khi thấy bồ tát như "một cái gì đang trở thành" (processus, être en devenir), thì C. cho rằng bồ tát đã có rất nhiều trong quá khứ và cũng đang có trong hiện tại. Các tổ sư ở Ấn Độ, Trung Quốc, Nhật Bản, Việt Nam, v.v. chắc là Bồ tát rồi. C. tin rằng những thầy Tây tạng như Dilgo Khyentse, Patrul Rinpoche, Kalu Rinpoche, Karmapa, Tulku Ugyen, Kagyur Rinpoche và vô số Thầy khác trong quá khứ là những vị bồ tát đã tới bậc cao. C. cũng tin rằng một số thầy mà C. đã hân hạnh gặp được là bồ tát dù dĩ nhiên không bao giờ tự xưng là bồ tát. Ai tự xưng vậy chắc không phải là bồ tát rồi !

Không có ai tự phong mình là bồ tát mà cũng không có ai phong cho người khác thành bồ tát. Nhưng khi thấy một người không bao giờ lo cho chính mình mà lúc nào cũng lo cho người khác, lời nói lúc nào cũng thật thà, hành động lúc nào cũng tốt đẹp, trí tuệ sâu rộng mà bao giờ cũng khiêm tốn, người có vẻ thoải mái bình an, v.v., thì C. đoán người ấy chính là bồ tát sống giữa đời này (dù không biết là bồ tát cấp nào J).

Có Bồ tát không phải là người gốc Ấn Độ không ? Theo tôi nghĩ, nơi nào có Phật giáo Đại Thừa, nơi đó có thể có bồ tát, vì lý tưởng bồ tát không dính líu gì đến quốc tịch hay màu da. Đạo Phật Đại Thừa đã phát triển từ nhiều thế kỷ ở nhiều nước Á Châu khác thì chắc chắn - như đã nói trên - đã có bồ tát 'da vàng' ở những xứ ấy. Bây giờ Đại Thừa đã lan qua Âu Châu và ngay cả Phi Châu nên không có gì ngăn cản sự xuất hiện trong hiện tại hay tương lai của những bồ tát da trắng hay da đen. Nhưng khi người hỏi bồ tát da trắng, da đen, da đỏ có thể có được thì tôi nghĩ câu hỏi này phải đặt cách khác : có bồ tát nào không phải là phật tử không, tức là có bồ tát mà suốt đời không biết mình là bồ tát không? Đó là tùy thuộc mình định nghĩa chữ bồ tát như thế nào. Nếu bồ tát phải là người hướng về bồ đề, theo một đường lối rõ ràng, lấy nguyện bồ tát (prendre les vœux de bodhisattva - pranidhana), tập các ba la mật để tự giác giác tha, có đầy đủ các đức tính đại bi, đại trí và đại lực, hiểu vô thường, vô ngã, không - thì chỉ có người theo đạo Phật có thể thành bồ tát được. Người khác có thể có lòng từ bi rất lớn nhưng còn thiếu phần tuệ. Họ cũng không phải hoàn toàn không có tuệ, dĩ nhiên cũng có hiểu biết, nhưng họ không hiểu vô ngã. Họ là những người xứng đáng tương đương với bồ tát, họ là Thánh, là gương mẫu cho người đời, nhưng không thể gọi là bồ tát một cách chính xác được. (Và - ai biết? - họ có thể cũng không thích được gọi bằng một tên thuộc đạo khác...)

Nếu mình không đặt cao phần tuệ mà chỉ nhấn mạnh phần từ bi, thấy bồ tát chính là người có lòng rất tốt, sẵn sàng hy sinh đời mình để cứu người khác, thì đã và đang có bồ tát da trắng, da đỏ, da đen.

Mình cũng có thể nhận xét rằng, trước khi Shakyamuni Phật thuyết Pháp, chưa có "đạo Phật" và cũng chưa có "phật tử". Thế mà chính Phật được gọi là "bồ tát" trong những kinh Jataka kể lại các đời trước của Ngài. Hình như đó chứng tỏ không bắt buộc phải là phật tử mới có thể được gọi vậy.

Như mọi khi, trong ĐP không bao giờ chỉ có một cách trả lời duy nhất. Vấn đề nào cũng có nhiều mặt. Hay thay ! Như vậy mà có dịp trao đổi ý kiến trên diễn đàn này. Còn về vấn đề câu hỏi "có bao nhiêu Đức Phật trong thế giới này, xin các bạn đọc bài trích dưới đây (tiếng Pháp và tiếng Anh).